

УДК 94 (477) “2014”

DOI: 10.33099/2707-1383-2022-46-4-5-17

Олег Ананьїн

кандидат технічних наук,
старший науковий співробітник,
старший офіцер Головного центру
супроводження програм розвитку (Офісу реформ),
Державна прикордонна служба України
(Київ, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8757-1663>
Електронна пошта: ananin@i.ua

**БОЇ ЗА ПУНКТИ ПРОПУСКУ НА УКРАЇНО-РОСІЙСЬКОМУ
ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ ПІД ЧАС АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ
ОПЕРАЦІЇ (ЧЕРВЕНЬ – СЕРПЕНЬ 2014 року)**

Розглянуто хід та результати бойових дій підрозділів Державної прикордонної служби України та незаконних збройних формувань «ДНР/ЛНР» за контроль над пунктами пропуску на ділянках українсько-російського державного кордону у межах території Донецької та Луганської областей.

У червні 2014 року місцеві органи влади фактично втратили контроль над суспільно-політичною ситуацією у прикордонних районах Луганської та Донецької областей. З кожним днем збільшувалася кількість випадків проведення біля прикордонних підрозділів різних несанкціонованих мітингів за участю місцевих мешканців. Їхніми вимогами до прикордонників були здати зброю та перейти на бік, так званого, «народу Донбасу».

У загрозовому становищі на державному кордоні опинилися пункти пропуску. Більшість з них були розташовані на значному віддаленні від відділів прикордонної служби, яким підпорядковувалися. Блок-пости бойовиків «ДНР/ЛНР» на автошляхах ускладнювали доставку до пунктів пропуску змін прикордонних нарядів. У разі нападу бойовиків прикордонні резерви не мали можливості вчасно надати необхідну допомогу. Незважаючи на складну обстановку, прикордонники продовжували нести службу на визначених ділянках. У такій ситуації Уряд України змушений був припинити здійснення прикордонного контролю та закрити 8 пунктів пропуску на українсько-російському державному кордоні у межах Донецької та Луганської областей.

Найбільші за тривалістю часу та значенням для Антитерористичної операції у період червень – серпень 2014 року стали бойові дії за пункти пропуску у районах населених пунктів Довжанське, Ізварине, Маринівка та Червонопартизанськ. Контроль над захопленими пунктами пропуску через державний кордон надав бойовикам можливості вільно отримувати з території РФ зброю, боєприпаси, людські та матеріально-технічні ресурси. Що стало однією з багатьох причин, які унеможливили для української влади успішне завершення активної фази АТО в літку 2014 року.

Ключові слова: антитерористична операція, Державна прикордонна служба України, державний кордон, пункти пропуску, незаконні збройні формування «ДНР/ЛНР», «гібридна» агресія.

Постановка проблеми. Наразі, для ефективної військово-історичної роботи необхідний збір інформації від різних міністерств та відомств, які брали активну участь у проведенні Антитерористичної операції на Сході України (далі — АТО).

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. За останній час, в Україні вже проведено деякі дослідження щодо бойових дій, у яких брали участь під час АТО (2014–2018 рр.) відомства сектору безпеки і оборони. Зокрема, Д. Веденєєвим та С. Сегедою було обґрунтовано сучасні методологічні засади історичного дослідження АТО (Веденєєв, Д. & Сегеда, С. 2017). В. Горбулін — визначав характер та інструменти війни проти України (Горбулін, В. П. 2014). І. Коляда зазначав про проведення фундаментальних досліджень, необхідних вченим для осмислення подій та процесів, що відбувалися упродовж АТО (Коляда, І. А. 2017). С. Марко — запропонував підходи до хронологіч-

ної періодизації «гібридної» війни (Марко, С. 2016) Але, у більшості із сучасних досліджень, основна увага приділялася бойовим діям за участю частин ЗС України.

Окремої уваги заслуговують аналітичні матеріали стосовно ролі та місця Державної прикордонної служби України (далі — Держприкордонслужба) в АТО та щодо перспектив її подальшого розвитку (Стратегічний бюлетень прикордонної безпеки України — 2015, 2016). Але, ці матеріали є лише оглядового, загального характеру. Вивченню безпосередньої участі прикордонних підрозділів у бойових діях під час АТО, вченими та фахівцями досі приділяється недостатньо уваги.

Мета статті розгляд ходу та результатів бойових дій прикордонних підрозділів з незаконними збройними формуваннями, так званих, «ДНР/ЛНР» за контроль над пунктами пропуску через державний кордон у межах території Донецької та Луганської областей.

Виклад основного матеріалу. На початку червня 2014 року у пунктах пропуску на українсько-російському державному кордоні у межах Донецької та Луганської областей почастішали випадки збройних нападів місцевих бойовиків на прикордонні наряди. З цієї причини, 5 червня український Уряд своїм розпорядженням заклав на російському кордоні пункти пропуску: «Довжанський»; «Краснодарський-1»; «Краснодарський-2»; «Маринівка»; «Новоборовиці»; «Северний» «Червона Могила»; «Червонопартизанськ» (Уряд ухвалив рішення щодо... 2014]).

У цей же час злочинні угруповання так званих «донських козаків» захопили пункти пропуску «Довжанський» та «Червонопартизанськ», де самовільно розпочали незаконний пропуск на територію РФ і навпаки українських та російських громадян. Контроль над пунктами пропуску на кордоні давав терористам можливість безперешкодно провозити на територію України зброю, боєприпаси та людські ресурси для поповнення своїх злочинних угруповань.

5 червня значні сили бойовиків незаконного збройного формування «батальйон Восток» атакували пункт пропуску «Маринівка» Донецького прикордонного загону. Так, у другій половині дня з боку російського пункту пропуску «Куйбишево» у напрямку української території прикордонним нарядом було виявлено рух 1 БТР та 8 вантажівок («КАМАЗ»

та «УРАЛ») з озброєними особами. Бойовики приховано здійснювали обхід пункту пропуску з обох флангів. У той же час, з боку РФ, за 1 кілометр від пункту пропуску, інша колона екстремістів, у складі 1 БТР та 4 автомобілів «КАМАЗ», з крупнокаліберним кулеметом «Утьос», 3 мікроавтобусів та 4 легкових автомобілів розвернулася у бойовий порядок та почала рух у бік прикордонного підрозділу. Одночасно, з української території пункт пропуску атакувало більше сотні бойовиків. Так пункт пропуску опинився в оточенні, де несли службу 82 прикордонника.

Керівництвом Держприкордонслужби у взаємодії з штабом АТО було організовано висування у район бою підсилення від підрозділів ЗС України та прикордонного резерву. Близько 18.00 з аеродрому Миргорода літак Су-27 наніс вогняний удар по атакуючим бойовикам. До прикордонників надійшло посилення від 25-ї аеромобільної бригади та прикордонного мобільного резерву (2-га Мотоманеврена група), яке з ходу вступило у бій з екстремістами. Бойовики припинили наступ (Литвин, М. 2019, с. 247) та відступили на суміжну територію РФ. Бій йшов майже шість годин, під час якого 5 прикордонників отримали поранення.

Прикордонниками було знищено автомобіль «УРАЛ» та 2 автомобіля «КАМАЗ», крупнокаліберний кулемет «Утьос». Захоплено пошко-

джений БТР та крупнокаліберний кулемет «Утьос» з боєприпасами. Значних ушкоджень зазнала інфраструктура пункту пропуску. Навколо пункту пропуску прикордонники виявили тіла 16 загиблих бойовиків.

Таким чином, скоординованими діями вдалося зупинити наступ екстремістів та згодом змусити їх відступити. Екстремісти здійснювали атаку на пункт пропуску «Маринівка» з території України та з боку РФ при явній перевазі у живій силі з використанням бронетехніки та важкого озброєння. Цей бій продемонстрував приклад ефективної взаємодії міжвидомчих сил (Бій під «Маринівкою». 2014, с. 1).

Особливістю даного бою можна визначити факт сприяння Прикордонної служби ФСБ РФ вільному пересуванню незаконних збройних формувань зі своєї території у бік України, що дало бойовикам змогу здійснити збройний напад одночасно з російської та української території.

На місці бою прикордонниками знайдено матеріальні докази наявності у бойовиків російського озброєння. Зокрема, ящик від переносного зенітно-ракетного комплексу «Ігла» та ознаки його використання. Пакувальний папірець з ящика свідчив про те, що цей комплекс зберігався у військовій частині ППО РФ № 33859 (м. Єйськ Краснодарського краю) з 2001 року. Останні відмітки про його перепакування були датовані 12 квітня 2014 року.

З 4 червня фактично знаходився в облозі екстремістів пункт пропуску «Ізварине» Луганського прикордонного загону. Оборону здійснював особовий склад відділу прикордонної служби «Краснодон». За свідченням одного із учасників подій: «З початку облоги хлопці відчували гостру нестачу продовольства та води. Спершу допомагали місцеві мешканці — привозили картоплю, крупи та овочі. Дізнавшись про це, сепаратисти залякали їх, позбавивши прикордонників останньої допомоги» («Ізварине»: рік після пекла. 2015, с. 6).

20 червня згідно Указу Президента України в зоні АТО з 22.00 вводився режим припинення вогню. У цей же день відбулася активізація незаконних збройних формувань.

Так, у вечорі 20 червня по пункту пропуску «Ізварине» бойовики відкрили вогонь з мінометів. 105 прикордонників, які знаходилися на бойових позиціях прийняли бій. Про напад було поінформовано керівництво Прикордонного управління ФСБ РФ по Ростовській області.

Під час бою бойовики вели вогонь не лише по прикордонним позиціям, а й по російській території. Через це російські прикордонники з суміжного пункту пропуску «Донецьк» (РФ) відкрили вогонь у відповідь.

Далі, під тиском переважаючих сил бойовиків українські прикордонники вимушені були відступити на російську територію. З російською стороною в пункті пропуску

«Донецьк» (РФ) було досягнуто домовленості про безпечний прохід наших військових на російську територію. Близько 22.00 бій завершився. Але бойовики продовжували ведення вогню по російському пункту пропуску зі снайперської зброї.

21 червня співробітники ФСБ РФ запропонували українським прикордонникам на автомобілях прикордонної служби ФСБ прослідувати у будь-який інший український пункт пропуску для повернення в Україну. Особовий склад від вказаних пропозицій відмовився та наполягав на поверненні до пункту пропуску «Ізварине» зі своєю штатною зброєю для продовження несення служби з охорони державного кордону України.

У другий половині дня 21 червня російська сторона інформувала керівництво Східного регіонального управління Держприкордонслужби про те, що не перешкоджатиме поверненню військовослужбовців Держприкордонслужби на територію України.

Вранці 22 червня українські прикордонники повернулося на територію України через пункт пропуску «Мілове» (200 км на північ від пункту пропуску «Ізварине»).

23 червня Уряд України ухвалив рішення про закриття пункті пропуску «Ізварине». З цього дня пункт пропуску перейшов під контроль бойовиків незаконної «ЛНР».

Одночасно, бої із сепаратистами тривали вздовж значної ділянки

державного кордону на рубежі Ізварине — Червонопартизанськ. Тут з 16 червня по 4 серпня виконувала бойові завдання 7-ма Мотоманеврена група, яка складалася з прикордонників із Західного регіонального управління. Взаємодія здійснювалася з підрозділами 72-ї окремої механізованої бригади та 79-ї окремої аеромобільної бригади ЗС України. Для виконання поставлених завдань підрозділи 7-ї Мотоманевреної групи були розділені на дві частини. Одна частина мала завданням вийти до пункту пропуску «Червоний партизан», інша — у взаємодії із силами 72-ї окремої механізованої бригади та 79-ї окремої аеромобільної бригади ЗС України зайняти оборону в районі пункту пропуску «Ізварине» (Хорошун, Ю. 2014).

5 липня 7-ма Мотоманеврена група та підрозділи 72-ї окремої механізованої бригади ЗС України зайняли оборону на рубежі поблизу Червонопартизанська, яка трималася два тижні. За цей період прикордонники 49 разів мали безпосередній вогневий контакт з бойовиками та 40 випадків обстрілів з реактивної та ствольної артилерії.

Станом на 16 липня екстремістам через створення мережі блок-постів на під'їзних автошляхах вдалося взяти в оточення українське угруповання. Двадцять діб прикордонники та підрозділи 72-ї окремої механізованої бригади ЗС України знаходилися в оточенні та піддавалися артилерій-

ським обстрілам з території України та з території РФ.

З метою збереження особового складу командуванням 7-ї Мотоманевреної групи та 72-ї окремої механізованої бригади ЗС України було прийняте рішення на здійснення прориву у бік російського кордону.

У ранці, 4 серпня, першими знялися з своїх позицій підрозділи 72-ї окремої механізованої бригади ЗС України. Завданням прикордонників було прикриття їхнього прориву. Під час бою вся техніка прикордонників та 72-ї окремої механізованої бригади ЗС України була знищена артилерійським вогнем сепаратистів. З вичерпанням боєприпасів 141 прикордонник 7-ї Мотоманевреної групи та біля 280 військовослужбовців 72-ї окремої механізованої бригади ЗС України вимушені були відступити з району Червонопартизанська на територію РФ. За весь час боїв, з 16 червня по 4 серпня, прикордонники втратили 12 осіб пораненими.

Станом на 5 серпня бойовикам незаконних «ДНР/ЛНР» вдалося відтіснити прикордонні підрозділи від державного кордону на ділянці Червонопартизанськ — Краснодон. Пункти пропуску «Ізварине» та «Червоний партизан» опинилися на території, підконтрольній незаконному квазідержавному утворенню «ЛНР». Також під контроль бойовиків перейшли автошляхи Краснодон (Україна) — Донецьк (РФ) та Червонопартизанськ (Україна) — Гуково

(РФ). Це дало незаконним збройним формуванням змогу легко перекидати резерви та матеріально-технічні засоби з російської території у глиб Луганської області України.

Особливостями даних бойових дій можна визначити: тривалі артилерійські обстріли позицій прикордонників з російської території, що свідчить про безпосереднє втручання збройних сил РФ у збройний конфлікт; розгалужена мережа блок-постів бойовиків на під'їзних автошляхах ускладнювала перекидання мобільних резервів на допомогу підрозділам 7-ї Мотоманевреної групи та 72-ї окремої механізованої бригади ЗС України; відсутність у прикордонних підрозділах засобів спецв'язку, що унеможливило здійснення прихованого управління; неефективне інженерне забезпечення бою, що ускладнювало побудову ефективної оборони.

1 липня тактичне угруповання Держприкордонслужби «Кордон» у взаємодії з батальйонно-тактичними групами 72-й, 24-й, 51-й окремих механізованих бригад, 79-ї окремої аеромобільної бригади та групою 3-го окремого полку спеціального призначення звільнили пункт пропуску «Довжанський». Першими прикордонниками, що увійшли до звільненого пункту пропуску, були особовим складом 5-ї Мотоманевреної групи (підрозділи Південного регіонального управління, у тому числі моряки Одеського загону Морської

охорони). У подальшому, завданням 5-ї Мотоманевреної групи було взяти під контроль ділянку державного кордону на рубежі Бірюкове — Довжанське — Свердловськ. Згодом, на її посилення підійшли мобільні прикордонні застави «Одеса», «Могильов-Подільський» та «Білгород-Дністровський». Згодом позиції у районі «Довжанського» зайняли мобільна прикордонна застава «Оршанець-1».

11 липня у результаті активізації бойовиків, перед прикордонниками виникла загроза повного оточення. В українських засобах масової інформації воно отримало назву «Довжанський котел». Російські веб-ресурси та пропагандистські веб-сайти сепаратистів на кшталт «Русской весны» (Распад южного котла... 2014) надали йому своє визначення — «Южный котёл».

16 липня на веб-сайті «Русская весна» з'явилося повідомлення про завершення операції з оточення українських військ (Армия Новороссии завершила операцию... 2014). Єдина автодорога, яка вела до пункту пропуску «Довжанський», була перекрита екстремістами. Припинилося постачання боєприпасів, матеріально-технічних засобів та продовольства.

З 15 липня артилерійські обстріли позицій прикордонників велися майже щодня. Більшість з них здійснювалася з території РФ. Суміжним пунктом пропуску для «Довжанського» (Україна) був пункт пропуску

«Новошахтинськ» (РФ). Під час обстрілів російські прикордонні наряди продовжували несення служби у звичайному режимі. Декілька разів вони надавали коридор через свій пункт пропуску для евакуації поранених та загиблих українських військовослужбовців. У ході перемовин, російські прикордонники пропонували українським прикордонникам залишитися на території РФ, на що отримували категоричні відмови.

Виходячи із складної оперативної обстановки, керівництво Держприкордонслужби прийняло рішення на вихід угруповання із району Довжанського на територію, підконтрольну силам АТО.

Прорив із оточення було здійснено у ніч з 4 на 5 серпня. Прикордонники з пункту пропуску «Довжанський» та із районів Бірюково, Панченково, Червонопартизанськ успішно вийшли до Зеленопілля, де було визначено місце збору всіх підрозділів.

6–7 серпня прикордонники та підрозділи ЗС України трьома колонами вже із району Зеленопілля здійснили прорив у напрямку Дякове — Григорівка — Бердянськ. Марш тривав в умовах постійних артилерійських обстрілів, один з яких тривав майже 18 годин. Остаточне переміщення прикордонників до Бердянська завершилося 8 серпня. Всього у боях у районі пункту пропуску «Довжанський» та під час виходу із оточення загинуло 18 прикордонників (Офіційний сайт ДПСУ. 2014).

Строк «Довжанського котла» для прикордонників тривав 25 діб. Увесь цей час з території РФ по прикордонниках активно застосовувалася артилерія. Підрозділи незаконних збройних формувань у відкритий вогняний контакт не вступали. Прикордонники учасники подій зізнавалися, що ні разу не бачили з ким насправді воюють (Нескорені. Рік після «Довжанського». 2015, с. 5).

Проте, офіційно російська влада заперечувала факти обстрілів території України. Але, у той же час, на російському веб-ресурсі «Русская весна» було опубліковано буквально наступне: «... к разгрому окружённых приступила российская артиллерия, ведя массированный огонь «Градами» из глубины своей территории. Это можно утверждать с достаточно высокой долей вероятности» (Южный котёл... 2014).

Щодо українських прикордонників у районі Довжанського, то відкривати вогонь у відповідь для знищення вогневих точок противника на території РФ керівництвом АТО суворо заборонялося. Більш того, у прикордонних підрозділів не було відповідних засобів щоб це ефективно зробити. У цьому сенсі розраховувати приходилося тільки на допомогу від ЗС України.

16 липня, у результаті важких боїв екстремістам вдалося захопити м. Маринівка, чим створити небезпеку оточення для українських підрозділів на ділянці державного кордону

по рубежу Маринівка — Червонопартизанськ.

22 липня сепаратисти незаконної «ДНР» висунули прикордонникам у пункті пропуску «Маринівка» ультиматум — залишити позиції протягом доби. На що прикордонники відповіли категоричної відмовою. Особовий склад залишився на місцях, згідно бойового розрахунку. 23–24 липня пункт пропуску було обстріляно з мінометів. Обстріл вівся з території РФ, з району Куйбишева. У результаті обстрілів 2 прикордонників поранено.

Станом на 26 липня на пункті пропуску «Маринівка» через постійні мінометно-артилерійські обстріли вся техніка була виведена з ладу. Інфраструктура пункту пропуску повністю зруйнована. Запаси боєприпасів та продовольства закінчувалися. Бойовики замінували місцевість поблизу автодороги Маринівка — Дмитрівка.

30 липня, з метою уникнення потрапляння в оточення, прикордонники залишили зруйнований пункт пропуску «Маринівка».

18 серпня в закритому українською владою пункті пропуску «Маринівка» представники терористичної організації «ДНР» розпочали незаконний пропуск осіб та транспортних засобів з території РФ.

Станом на 31 серпня у 20 пунктах пропуску, що залишилися у зоні бойових дій у Луганській та Донецькій областях прикордонний контроль був припинений українським Урядом.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Протягом червня – серпня 2014 року систематично фіксувалися факти проникнення з РФ на територію України організованих груп озброєних бойовиків. Практично кожного дня бойовиками за сприянням російських військових підрозділів здійснювалися артилерійські обстріли пунктів пропуску. Навколо прикордонних підрозділів постійно точилися запеклі бої між ЗС України та бойовиками незаконних «ДНР/ЛНР».

2. У важкій бойовій обстановці прикордонники продовжували нести службу на займаних позиціях. Позиції залишалися у разі повного знищення інфраструктури пунктів пропуску, або, якщо допомога від прикордонних резервів, підрозділів ЗС України ставала неможливою у наслідок масштабного контрнаступу угруповань екстремістів.

3. Через своє функціональне призначення пункти пропуску не були обладнані фортифікаційними спорудами, що ускладнювало їхню оборону. Вести довготривалі оборонні бої з переважаючими силами супротивника прикордонні наряди не мали

можливості через відсутність у відповідній кількості групової зброї, протитанкової зброї, бронетехніки та артилерії. Не дивлячись на це, залишення пунктів пропуску здійснювалося лише із закінченням боєприпасів, продовольства та з метою уникнення повного оточення з боку екстремістів «ДНР/ЛНР».

4. Контроль над захопленими пунктами пропуску через державний кордон надав бойовикам можливості вільно отримувати з території РФ зброю, боєприпаси, людські та матеріально-технічні ресурси. Зокрема, незаконні квазідержавні утворення «ДНР/ЛНР» отримували військову допомогу через захоплені пункти пропуску «Ізварине», «Червонопартизанськ», «Довжанський. Це було однією з багатьох причин, які унеможливили для української влади успішне завершення активної фази АТО в літку 2014 року.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямі слід вважати визначення місця й ролі прикордонників у боях у районі так званого «Ізваринського котла» із урахуванням ділянки біля Червонопартизанська.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

- Армия Новороссии завершила операцию по окружению украинских войск. (2014). URL: <http://rusvesna.su/news/1405517068> [дата зверн.: 10.07.2022].
- Бій під «Маринівкою»: старт ефективної співпраці чи збіг обставин? (2014). *Прикордонник України*. № 22, с. 1.
- Веденеев, Д. & Сегеда, С. (2017). Методологічні засади комплексного військово-історичного дослідження перебігу антитерористичної операції на Сході України (2014–2016 рр.). *Війна на Донбасі. 2014–2016 рр.: збірник матеріалів II Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції*. Київ, Україна, 20 квітня 2017 року. Київ: НВІМУ, с. 201–205.
- Горбулін, В. П. (2014). «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. *Стратегічні пріоритети*. № 4 (33), с. 5–12.
- «Изварине»: рік після пекла. (2015). *Прикордонник України*. № 39, с. 6.
- Коляда, І. А. (2017). Війна на Сході України: нарис сучасної історіографії. *Українське військо: сучасність та історична ретроспектива: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Київ, Україна, 1 грудня 2017 року. Київ: НУОУ, с. 83–84.
- Литвин, М. (2019). *Лінія розмежування*. Київ: Гамазін, 396 с.
- Марко, С. (2016). *Хроніка гібридної війни*. Київ: Альтерпрес, 236 с.
- Нескорені. Рік після «Довжанського». (2015). *Прикордонник України*. № 29, с. 7.
- Офіційний сайт Державної прикордонної служби України. (2014). URL: <http://dpsu.gov.ua/ua/Vichna-ramyat-geroyam-prikordonnikom/> [дата зверн.: 05.08.2022].
- Распад южного котла. (2014). URL: http://rusvesna.su/recent_opinions/1405539627 [дата зверн.: 04.08.2022].
- Стратегічний бюлетень прикордонної безпеки України*. (2016). Біла книга — 2015. Адміністрація Державної прикордонної служби України. Київ: Арт Економі, 240 с.
- Уряд ухвалив рішення щодо припинення руху через деякі пункти пропуску на кордоні з Росією. (2014) URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=C3ABF2AC4BF9973FF2CAAD99B6A6B1D.vapp53?art_id=247368921&cat_id=244274130 [дата зверн.: 04.08.2022].
- Хорошун, Ю. (2014). Командир Чернівецького прикордонного загону: захищались до останнього. URL: <https://pogliad.ua/news/chernivtsi/komandir-cherniveckogo-prikordonnogo-zagonu-zahischalis-do-ostannogo-155078> [дата зверн.: 04.08.2022].
- Южный котёл. Первая катастрофа украинской армии. (2014). URL: <http://ruspravda.info/YUzhniy-kotel.-Pervaya-katastrofa-ukrainskoj-armii-11301.html> [дата зверн.: 05.08.2022].

REFERENCES

Armia Novorossyy zavershyła operatsiyu po okruzhenyiu ukraïnskykh voisk [The army of Novorossiia completed the operation to encircle the Ukrainian troops]. (2014). URL: <http://rusvesna.su/news/1405517068> [Accessed: 10.07.2020]. [in Russian].

Bii pid «Marynivkoïu»: start efektyvnoy spivpratsi chy zbïh obstavyn? [The battle near «Marinivka»: the start of effective cooperation or a coincidence of circumstances?]. (2014). *Prykordonnyk Ukrainy*. № 22, s. 1. [in Ukrainian].

Vedeneev, D. & Szegeda, S. (2017). Metodolohichni zasady kompleksnoho viiskovo-istorychnoho doslidzhennia perebihu antyterorystychnoi operatsii na Skhodi Ukrainy (2014–2016 rr.) [Methodological principles of a complex military-historical study of the course of the anti-terrorist operation in the East of Ukraine (2014–2016)]. *Viina na Donbasi. 2014–2016 rr.: zbirnyk materialiv II Vseukraïnskoi naukovoï viiskovo-istorychnoi konferentsii*. Kyiv, Ukraina, 20 kvitnia 2017 roku. Kyiv: NVIMU, s. 201–205. [in Ukrainian].

Horbulin, V. P. (2014). «Hibrydna viina» yak kliuchovyj instrument rosiiskoi heostrategii revanshu [«Hybrid War» as a key tool of Russian geostrategy revenge]. *Stratehichni priorytety*. № 4 (33), s. 5–12. [in Ukrainian].

«Izvaryne»: rik pislia pekla [«Izvarine»: a year after hell]. (2015). *Prykordonnyk Ukrainy*. № 39, s. 6. [in Ukrainian].

Koliada, I. A. (2017). Viina na Skhodi Ukrainy: narys suchasnoi istoriohrafii [The war in the East of Ukraine: an essay of modern historiography]. *Ukraïnske viisko: suchasnist ta istorychna retrospektyva: zbirnyk materialiv Vseukraïnskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Kyiv, Ukraina, 1 hrudnia 2017 roku. Kyiv: NUOU, s. 83–84. [in Ukrainian].

Litvin, M. (2019). *Liniia rozmezhuвання* [The line of demarcation]. Kyiv: Hamazin, 396 s. [in Ukrainian].

Marko, S. (2016). *Khronika hibrydnoi viiny* [Chronicle of a hybrid war]. Kyiv: Alterpres, 236 s. [in Ukrainian].

Neskoreni. Rik pislia «Dovzhanskoho» [Invincible. A year after «Dovzhanskyi»]. (2015). *Prykordonnyk Ukrainy*. № 29, s. 7. [in Ukrainian].

Ofitsiinyi sait Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Official website of the State Border Service of Ukraine]. (2014). URL: <http://dpsu.gov.ua/ua/Vichna-pamyat-geroyam-prikordonnikam/> [Accessed: 05.08.2020]. [in Ukrainian].

Raspad yuzhnoho kotla [The collapse of the southern boiler]. (2014). URL: http://rusvesna.su/recent_opinions/1405539627 [Accessed: 05.08.2020]. [in Russian].

Stratehichniy biuleten prykordonnoi bezpeky Ukrainy [Strategic bulletin of border security of Ukraine]. (2016). Bila knyha – 2015. Administratsiia Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Kyiv: Art Ekonomi, 240 s. [in Ukrainian].

Uriad ukhvalyv rishennia shchodo prypynennia rukhu cherez deiaki punkty propusku na kordoni z Rosiieiu [The government has decided to stop traffic through some checkpoints on the

border with Russia]. (2014). URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=C3ABF2AC4BFA9973FF2CAAD99B6A6B1D.vapp53?art_id=247368921&cat_id=244274130 [Accessed: 04.08.2020]. [in Ukrainian].

Khoroshun, Yu. (2014). Komandyr Chernivetskoho prykordonnoho zahonu: zakhyshchalys do ostannoho [The commander of the Chernivtsi border detachment: they defended themselves to the last]. URL: <https://pogliad.ua/news/chernivtsi/komandir-cherniveckogo-prikordonnogo-zagonu-zahischalis-do-ostannogo-155078> [Accessed: 04.08.2020]. [in Ukrainian].

Uzhnyi kotel. Pervaia katastrofa ukraynskoj armyy [South Cauldron. The first catastrophe of the Ukrainian army]. (2014). URL: <http://ruspravda.info/YUzhniy-kotel.-Pervaya-katastrofa-ukraynskoj-armii-11301.html> [Accessed: 05.08.2020]. [in Russian].

Oleh Anan'in

PhD of Technical Sciences,

Senior Researcher,

Senior officer of the Main Development

Program Monitoring Center (Office of Reforms)
of the State Border Service of Ukraine

(Kyiv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8757-1663>

BATTLES FOR THE CHECKPOINTS ON THE UKRAINIAN-RUSSIAN STATE BORDER DURING AN ANTI-TERRORIST OPERATION (JUNE – AUGUST 2014 YEAR)

The course and results of combat operations by units of the State Border Guard Service of Ukraine and illegal armed formations of the “DPR/LPR” for control over checkpoints on the sections of the Ukrainian-Russian state border within the territories of Donetsk and Luhansk regions were considered.

In June 2014, local authorities actually lost control over the socio-political situation in the border areas of Luhansk and Donetsk regions. Every day, the number of cases of various unauthorized rallies with the participation of local residents near the border units increased. Their demands on the border guards were to hand over their weapons and go over to the side of the so-called «people of Donbass».

Checkpoints on the state border were in a dangerous situation. Most of them were located at a considerable distance from the departments of the Border Service to which they were subordinated. Block-posts of «DPR/LPR» fighters on the high-

ways made it difficult to deliver to the checkpoints changes of border guards. In the event of an attack by militants, the border reserves did not have the opportunity to provide the necessary assistance in time. Despite the difficult situation, the border guards continued to serve in designated areas. In such situation, the Government of Ukraine was forced to stop border control and close 8 checkpoints on the Ukrainian-Russian state border within the Donetsk and Luhansk regions.

The largest in terms of duration and significance for the Anti-Terrorist Operation in the period of June-August 2014 were the combat operations for checkpoints in the areas of the settlements of Dovzhanske, Izvarine, Marynivka and Chervonopartizansk. Control over captured checkpoints across the state border gave militants the opportunity to freely obtain weapons, ammunition, human and material resources from the territory of the Russian Federation, which became one of the many reasons that made it impossible for the Ukrainian authorities to successfully end the active phase of the Anti-Terrorist Operation in the summer of 2014.

Keywords: Anti-Terrorist Operation, State Border Service of Ukraine, state border, checkpoints, illegal armed formations of the DPR/LPR, «hybrid» aggression.